

Macho

L. Polman

Op een receptie van de British High Commissioner in de Sierraleonse hoofdstad Freetown raakte ik aan de praat met een stoere Britse militair die zei Joe te heten. Joe had al menige strijd gestreden, op de Falklands en in het Kroatische deel van Servië, maar zijn huidige uitzending naar Sierra Leone als 'military observer' (milob) voor de Verenigde Naties was de stomste missie waar ze hem ooit op af hadden gestuurd, zei hij. Beetje waarnemen, luidde zijn mandaat, dus hij moest hier ongewapend door het leven. Terwijl de rebellen in 'zijn' regio natuurlijk wél geweren hadden. Voortdurend kwamen zij Joe en zijn mede-milobs dan ook treiteren.

'Stormen ze met z'n allen zonder kloppen ons kantoor binnen, door elkaar heen schreeuwend van: 'Geef ons die tafel! Onze commandant wil jullie stoel!' Een keer namen die rebellen een bureaustoel daadwerkelijk mee, ook. 'Niets tegen te doen als je niet mag schieten,' gromde Joe.

Ik vroeg hem of hij overeenkomsten zag tussen Servo-Kroaten, Falklanders en Afrikaanse rebellen. Welzeker, zei hij. 'Machogedrag. Dat is universeel.'

Bijvoorbeeld: hij ging de Sierraleonse rebellenleider, Foday Sankoh, eens opzoeken in het dorp waar die zich verschanste.

'We werden door zijn mannen onder een mangoboom geparkeerd met het bevel te wachten. Vervolgens gebeurde er lange tijd niets. Tot eindelijk iemand een hut uitkwam met een stoel op zijn hoofd. En toen nog iemand met een stoel op zijn hoofd. Uit andere hutten kwamen ze met tafels, kookpotten, brandhout en een ventilator tevoorschijn. Middenin de bush ontstond een huiskamer. Toen de pot met rijst op het houtvuur aan de kook was, kwam eindelijk Sankoh himself. Hij zat op een grote rode salonfauteuil die door een horde volgelingen werd gedragen. Leider werd naast

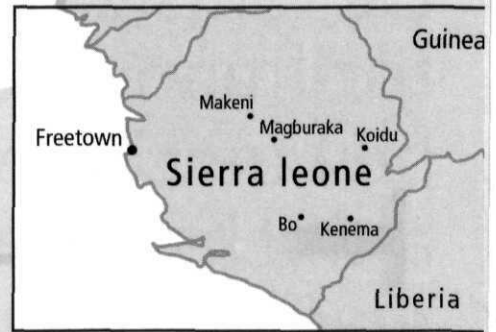
de ketel met rijst gezet. Negeert ons. Kijkt alle kanten op, behalve de onze. Zat zich uitgebreid aan zijn kruis te krabben terwijl hij een van zijn adjudanten het gesprek met ons liet voeren.'

Het enige wat Sankoh tijdens dat bezoek rechtstreeks tegen Joe gezegd had, vanuit zijn draagstoel op weg terug naar zijn hut, was: 'Weet jij waarom ze Sierra Leone 'whiteman's grave' noemen? Omdat blanken zoals jij hier sterven als ratten. Zelfs het piepkleinste malaria-mugje, het onzichtbaarste tyfusbeestje, is sterker dan jullie!'

Homerisch lachend was Sankoh uit beeld gedragen. 'Eén-nul voor hem,' zei Joe.

Spoedig na die ontmoeting was Sankoh gearresteerd. Het VN-Tribunaal in Sierra Leone beschuldigde hem van oorlogsmisdaden en Sankoh werd opgesloten in afwachting van zijn berechting. Anderhalf jaar later is het zover. Joe en ik gaan kijken. 'Ik wil de *\$#* zien hangen,' zegt Joe.

Het VN-gerechtsgebouw in Freetown is nog niet klaar, maar de zittingen zijn toch alvast begonnen.

Op het afgelegen bananeneilandje Bonthe in het zuiden van Sierra Leone is daartoe het dorpsmarktpleintje ontruimd. Onder de platen golfijzer waar gewoonlijk vis en tomaten lagen, zetelt nu de rechter, een reusachtige, door Kofi Annan benoemde Kameroenees in een Nosferatu-achtig gewaad. Nieuwsgierige eilandbewoners en Joe en ik mogen plaatsnemen op houten bankjes die blauwgehelmden Ghurka-soldaten hebben klaargezet. Lange tijd gebeurt er weinig. Het is heet. Een zeebriesje speelt met onze haren en van een passerende venter kopen we een flesje lauwe Fanta en een paar pinda's in een tot tuit gedraaid stukje krantenpapier. Aan onze voeten scharrelen dorpskippen, een schurftige hond wordt van het pleintje weggejaagd met een lome zwaai van een Ghurka-geweer en de rechter knikkebolt. Dan beweegt er iets op het zandpad tussen het politiebureau en het marktplein. Twee VN-Ghurka's duwen een rolstoel. Erin zit Foday Sankoh. Als de stoel vastloopt in het zand, tillen de Ghurka's hem met Sankoh en al op en dragen hem verder naar het marktplein. Stoel en leider worden voor de rechter neergezet. De rolstoel gaat op de rem.

We houden onze adem in. 'Bent u Foday Sankoh?' vraagt de rechter. Geen antwoord. Sankoh begint langzaam onderuit te zakken en staart naar niets. Een van de Ghurka's trekt een zakdoek tevoorschijn uit zijn mouw. Hij dept Sankoh's kin.

'Kwijl!' fluistert Joe opgewonden. 'De grote leider kwijlt! Stand één-één gelijk.'

Na anderhalf jaar gevangenschap is Sankoh een soort slaplantje geworden, staat nu een door de VN ingevlogen psychiater aan de rechter te vertellen.

'Catatonisch,' luidt zijn diagnose.

'Wablief?' vraagt de rechter.

'Meneer Sankoh is catatonisch. Niets dringt meer tot hem door. En incontinent is hij ook. De zuster doet hem vijf keer per dag een schone luier om,' verklaart de psychiater.

'En daarmee verklaar ik de strijd geëindigd in twintig-nul voor mij,' hoor ik Joe naast me.

Hij leegt zijn flesje Fanta en laat een boer. Terwijl Sankoh naar het politiebureautje wordt teruggedragen, kuiert Joe terug naar de verderop wachtende VN-helikopter. De hele wandeling lang krabt hij zich tevreden aan zijn kruis.

BERICHT UIT AFRIKA